



## KARD és KOCKA

ÚJ MAGYAR FILM — SZÉLES VÁSZNON

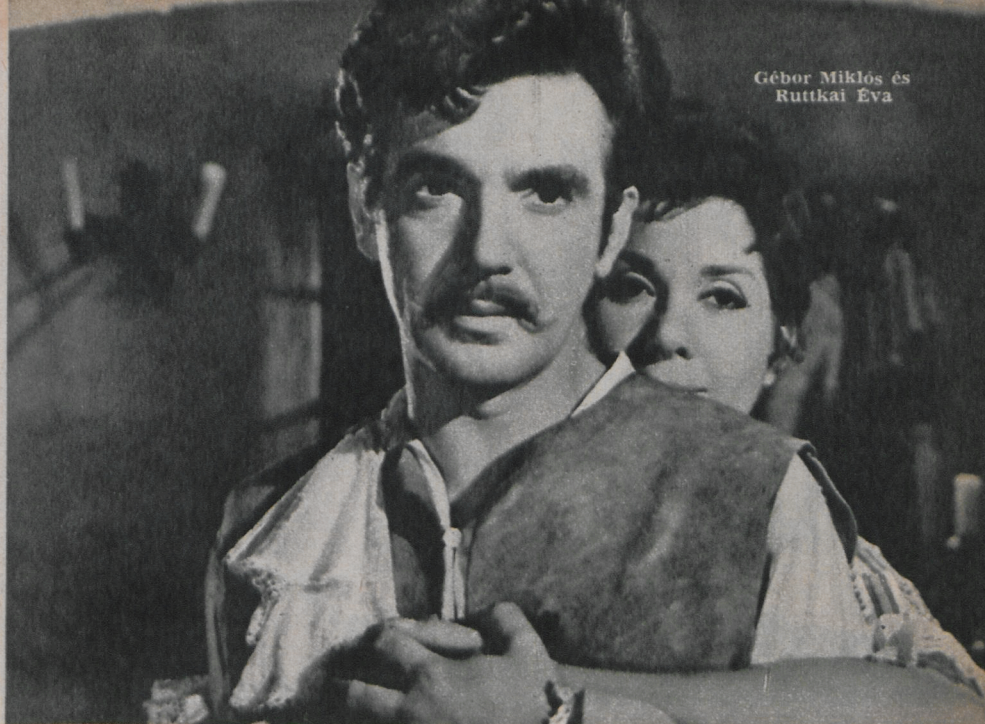
### *Szolidság és mértéktartás*

Ritkán emlegetett erénnyel dicsekedhet a *Kard és kocka*, Remenyik Zsigmond író és Fehér Imre rendező filmje. Mértéktartás és ízlés jellemzi a munkájukat, bizonyos szolid temperáltság, nyugalom, derűs higgadság. Ez erényektől, valljuk be, általában félni szoktunk. Hogy tán az egykedvűséggel, a bevált módszerek ismétlésével határosak, hogy tündöklés helyett csak egyenletes fényükről ismerzenek, hogy legjobb oldalukról sem ígérnek annyit, mint más alkotások hibáikból is — egyszerűen a szolidság, legtöbbször gondolatrendszerében sehogysem kíván azonosulni a jóval, értékessel és nemessel.

Félő ezért, hogy a *Kard és kocka* is csúful jár újdonságra és kísérletre, nagy izgalmakra, a szellem hajmeresztő tornáira szomjas lelkek előtt. Holott ez a film mégis tartogat néhány jó ízt és derűs pillanatot. Nem ostromol felhőket, de nem is bukik

a porba soha: csupa kellemes arányosság, illeszkedő mozaik. Nem több anekdotánál, története nem fejteget történelmet s mégis: a császári tiszt és a kuruc kapitány kockázása, labancok és bujdosók tréfásra édesített küzdelme: kor, hangulat és cselekmény egységét valósítja meg. Nem zsúfolódik sok színhely, számtalan fordulat; takarékos ez a film még a tájfestésben, csatajelenetben is. Egy bécsi batár, melyben a Tokaj körül állomásozó osztrák sereg zsoldját szállítják; egy vendégfogadó két bájos lánnyal, a kockajelenet az asztal körül, egyik oldalon a német őrnagy, másíkan a magyar legény; egy percre felvillan a mádas, bujdosó kurucokkal; a labanc parancsnokság; egy klastrom, hol kurucot keresnek, megint a lép, megint a vendégfogadó, megint a parancsnokság — az ismétlések halk ritmust lopnak a cselekménybe, a vágások, váltások kifogástalanok máris a vég felé tör a mese, szép idilljeivel, portyázásaival, magától-





értetődő szerelmeivel, az órajáték csengő biztonságával. Humora finom, párbeszéde dallamosan magyar, a jelentéktelen replikák is zengéssel telnek meg...

### **Mit akarhatnánk még?**

Ezek után, mérlegelve a mondottakat, mit akarhatnánk még? Idézzük ide legharagosabb és legelfogultabb énünket, hadj mondja a többbit:

Kísértő gondolat, hogy a film, önön mértékével is, sokat mulasztott. Hány csata megvívatlan itt, a romantika megannyi elve sürgeti, hogy néhány roham, dekoratív küzdelem a vászonra kerüljön — széles vászonra. A felirat alatt láttunk csak igazi vívást — a film során menetelésbe fullad számtalan verekedés. S aztán, ha már a *kardnál* tartunk: — mi-féle párbajok azok, hol csak kavargó tömeget látunk jobbára, (talán a széles vászon parancsának engedelmeskedve), de hol a személyes harc, a párviadal? Csak nem Árvay kapitány és az őrnagy nehézkes, kardot buzogányként forgató összecsapására gondolnak? Bizony, a halk és izléses ritmust megyorsíthatná itt-ott a

szenvedély, a lobogás, netán a kalandos izgalom, mely csak néhány jelenetben — a lápnál — jut uralomra, de ahogy felparázsluk, úgy is hamvad el, hirtelen, úszke se marad.

Nagyon is jó, hogy az üres pátoszt itt a humor szorítja sarokba s bénítja meg — de mintha másfajta *szordínók* is fékezzenek. Árvay kapitány uram például, rokonszenves figurának mintázódik, de nagy hőssé nem igen magasodik. Arra kell tehát gyanakodnunk, hogy a szoliditás, mértéktartás, higgadt fegyelem és ízlés nemcsak a bölcsesség jele csupán — árulkodik talán vérszegénységről, bágyadtságról, a merészség hiányáról is, s talán némi tapasztalatlanságról, a kinemaszkóp eljárást illetően.

### **A végeredmény**

Tisztességtelen ügyeskedés így, egyik szót a másikba öltetni, érvelni és cáfolni, önmagunkkal perelve okoskodni. A *Kard és kocka* jó film marad attól, mert nem túri az obligát jelzőket, „nem nyit új utat a magyar filmművészetben”, nem „nagy kísérlet, melytől valós ered-





ményeket várhatunk”; továbbá nem „nyit új utat a történelem filmbéli ábrázolásában”. Van abban valami jó, ha egy rendező tiszteli az írói nyersanyagot, ha engedi magára hatni az írói ihletést, sőt, ha olyan kitűnő művész munkáiból választ, mint a Remenyik Zsigmondéi. Fehér Imre a legderekabb értelemben klasszikussá érett eszközzel, végigjárta egy téma megfilmesítésének egyik — s nem a legellenszenvesebb — útját. Jó, sokszor bevált színészekkel dolgozott, s ezek legalább úgy játszottak, mint a középkoroké, filmgyári sorozásán kiválasztott tragikák.

#### A színészek

Balázs Samut említjük elsőnek. Erett, nagy művész — a filmben szuggesztíven jeleníti meg a játékszenvedély megszállottját, az előkelősködő, lezüllött őrnagyot. Minden mozdulatában: személyiség; egyénisége — valljuk be már-már a modorral határos egyénisége — karakterisztikus erejű. Szabó Ernő pompás komikus; figurává nemesítette helyzetötleletekre épített szerepét. Gábor Miklós és Ruttkai Éva megbízható,

elegáns, fölényesen uralt alakítást nyújtottak, Ruttkai bája merő megjelenéséből is sugárzik. Bánhidya László erőteljes és markáns kuruca, Rajz János labanc őrmestere, Kibédy Ervin ostoba katonája, Garas Dezső villanásnyira feltűnő játéka — emlékezetes. Töröcsik Mari bájos, kedves.

Az operatőr, Forgács Ottó, tehetséges képekkel szolgált — tónusuk, e derús filmhez, itt ott sötét.

#### Epilógus

Egy-egy új magyar film bemutatója után néha úgy érezzük, szegényebbek lettünk. Gyártásunk szűk volumenjének rostáján áthull egy-egy téma, s bárhogy sikerült, tudjuk, hosszú ideig nem kerül rá sor; esztendőkre elvirágozott. A *Kard és kocka* nem a „Végleges Kuructárgyú Film”, de nem is kudarc. Forgatása egy író-t kapcsolt a filmhez, egy rendezőt mutatott meg sikeres indulás után a nyílt pályán, eszközei birtokában.

Annyi reménykeltő, érdekes, nagy, s felemás kísérlet mellett, a *Kard és kocka* — szerény és tisztos eredmény.

UNGVARI TAMÁS